Leto XVIII. V.b.b. Klagenfurt (Celovec), dne 3. avgusta 1938 Št. 31.

KOROŠKI SLOVENEC

Herrn Toplitzer Johann, Weisbach, Neutschach, Ktn.

Naroča se pod naslovom: „KOROŠKI SLOVENEC“. Klagenfurt, Viktringer-Ring 26.
Rokopisi se naj pošiljajo na naslov: Koroški Slovenec, uredništvo, Klagenfurt, Viktringerring 26

List za politiko, gospodarstvo in prosveto

Izhaja vsako sredo. Posamezna štev. 10 Rpf
Stane četrtletno: RM 1·—; celoletno: RM 4·—
Za Jugoslavijo
četrtletno: Din. 25·—; celoletno: Din. 100·—

Kako hoče Čehoslovaška urediti vprašanje svojih narodnih manjšin.

„Prager Tagblatt“ od 27. m. m. je priobčil vsebino narodnostnega statuta, ki ga je odobril odbor političnih ministrov. Uvodna izjava na čelu statuta se glasi: „Da se združijo ter izpolnijo določbe narodnostnega prava v čehoslovaški republiki in vnovič izpriča volja čehoslovaške republike izpolnjevati zgodovinsko nalogo zbliževanja narodov v duhu demokracije in humanosti, se izdaja ta narodnostni statut čehoslovaške republike. Prvo poglavje poudarja načelo, da ni pripadnost h kakemu jeziku, plemenu ali veri noben vzrok, da bi se kdo smatral za nezanesljivega državljana.

Zaščita narodne pripadnosti. Drugo poglavje urejuje narodno pripadnost in nudi jamstva narodnostnega miru. Narodna pripadnost se določa po materinskem jeziku. Vsak državljan, star nad 18 let, more izjaviti pred oblastmi, da spada k drugi narodnosti, kakor pa je dotlej pripadal po podatkih očeta ali varuha. Urad, ki mu je predložena ta izjava, potrdi tako priznanje samo tedaj, če dotičnik ne govori v družini svojega materinega jezika in če popolnoma obvlada jezika naroda, h kateremu se hoče priznati. Le židje se morajo priznati k židovski narodnosti tudi takrat, če niso podani ti jezikovni pogoji.

Poglavje o jamstvu za narodnostni mir. Vsako nasilno raznarodovanje je kaznivo, prav tako tudi raznarodovanje s podkupovanjem. Kdor skuša koga, ki je nad 18 let star, pregovoriti s silo ali grožnjo k priznanju h drugi narodnosti, kdor kot zakoniti zastopnik osebe, stare manj ko 18 let, prijavi to osebo k drugi narodnosti, kdor pošilja zaupano mu osebo v šolo z drugim učnim jezikom, se kaznuje zaradi zločina od 6 mesecev do enega leta ječe, v obtežilnih primerih do 5 let ječe. Z zaporom do 6 mesecev se kaznuje, kdor v svrho raznarodovanja katerokoli osebo podkupuje. Z zaporom se nadalje kaznuje, kdor moti narodni mir ali sramoti drugo narodnost, drug jezik ali drugo pleme. Četrto poglavje določa, da sme otroke v tuji oskrbi vzgajati samo oseba iste narodnosti.

Zastopstvo narodnih manjšin v javnem življenju. Peto poglavje predvideva, da so narodne manjšine razmerno po svojem številu zastopane v javnem življenju. Po proporcu se vršijo volitve v zakonodajne oblasti in zastopstva deželnih samouprav. Tudi v posvetovalnih svetih in drugih organih javne uprave so manjšine zastopane po višini svojega števila. Službena mesta pri državnih ali po državi upravljanih ustanovah in podjetjih, ki služijo izključno potrebam prebivalstva gotove narodnosti, se zasedejo predvsem po pripadnikih dotičnega naroda. V razmerju, kakršno obstaja med prizadetimi narodnostmi v državi, se imenujejo novi nameščenci na sistemiziranih mestih v civilni državni službi. Kjer je število sistemiziranih mest premajhno, se mora manjšini glede uradništva ugoditi drugod. Ista načela veljajo za sprejem nameščencev v samoupravnih ustanovah in korporacijah.

Zastopstvo narodnih manjšin v javnem gospodarskem življenju. Šesto poglavje določa, da morajo biti manjšine razmerno svojemo številu zastopane tudi v javnem gospodarstvu. Mesta in okraji z narodnimi manjšinami morajo uporabljati odgovarjajoče zneske za vzgojo, verstvo in dobrodelne namene teh manjšin. Dežele, mesta in okraji skrbijo za kulturne in dobrodelne ustanove narodnih manjšin v isti meri, kakor za ustanove večinskega naroda. Državnih dobav se udeležujejo pripadniki narodnih manjšin po narodnostnem ključu. Pri delih in dobavah pokrajinskega značaja se upoštevajo predvsem ponudniki iz dotičnih pokrajin.

Šolska in kulturna avtonomija narodnih manjšin. Sedmo poglavje naglaša pravico do šol po razmerju prebivalstva. Srednje in visoke šole narodnih manjšin se izpopolnijo, da so številčno enako močne kakor češke in slovaške. V občinah in okrajih Češke, Moravske in Šlezije dobijo narodne manjšine svoje šolske svete in odbore. V vsaki deželi se osnuje deželni šolski svet z manjšinskimi odseki in manjšinskimi upravnimi senati. Šolsko nadzorstvo izvršujejo nadzorniki istega naroda. Manjšine so samostojne pri narodni vzgoji, imajo samoupravo v deželnih kulturnih svetih ter svoje odseke v nekaterih denarnih in gospodarskih podjetjih.

Jezikovne določbe. Jezikovni zakon določa, kedaj in kako se uporablja jezik narodne manjšine. Manjšina se predvsem poslužuje pismeno in ustmeno svojega jezika v prometu med državnimi uradi in občinami, katerih poslovni jezik ni čehoslovaški. V dvomljivih slučajih se dopisuje dvojezično. Svojega jezika se smejo pripadniki narodnih manjšin posluževati tudi v državnih podjetjih. V občevanju s strankami so posebno v strokovnem in trgovinskem prometu dopustni vsi manjšinski jeziki. Vlada bo nadalje izdala zakon, po katerem se bo pri državnem uradništvu tirjalo tudi znanje manjšinskega jezika. V notranji šolski upravi se uporablja šolski učni jezik.

Slovenska manifestacija v kraljestvu kralja Matjaža

Nad 1000 udeležencev je minulo nedeljo na „Slovenskem dnevu“ v Globasnici pod Peco svečano potrdilo zvestobo slovenstvu in svojim voditeljem!

Tridesetletnica Slovenske prosvetne zveze in petintridesetletnica globaške prosvetne družine bi ne mogli biti dostojnejše proslavljeni. Nad tisoč rojakov iz vseh delov Podjune, Roža, izpred Obirja in Košute je prihitelo v Matjaževo kraljestvo. Rahli dežek, ki je mestoma pršil iz oblakov, ni motil. Pesem, zapeta in zasvirana in še korajžna beseda sta privabili sonca dovolj za vse.

Izdano je bilo pozdravno geslo: **Dvigamo zastavo slovenske narodne zvestobe in discipline — en Führer, ena država, ena dežela in dva koroška naroda!** Rezka, sveža in vabeča pesem spodnjepodjunskih fantov ga je prva tolmačila in koj za njo mehka melodija 40 brhkih naših deklet. Mični prizor pod vaško lipo je poveličal našo zemljo in delo na njej, nakar so se fantje in dekleta strnili v mogočen skupen zbor, čigar melodija je bila kakor valovje, pojoče in zagrinjajoče tisoča srca.

Za tem je stopil na oder predsednik prosvetne centrale g. dr. Joško Tischler in ob burnem pritrjevanju med drugim izvajal te-le misli:

„Prosvetna društva so cement našega narodnega doma, stoječa na naši slovenski zemlji. Če bo novi čas terjal nove oblike prosvetne organizacije, delo, duh in cilji ostanejo nespremenjeni. Hvaležnost smo koroški Slovenci dolžni slovenskim duhovnikom. Izven cerkve so posvečali svoje moči slovenski narodni družini in stali našemu človeku ob strani z nasvetom in pomočjo v njegovi gospodarski stiski. Duhovniki so bili središče kulturnega življenja naše vasi. Ob tridesetletnici prosvetne centrale jim zato veljaj iskrena zahvala! **Košir, Sekol, Starc, Poljanec** — bivši voditelji prosvete — **za nas to niso imena, marveč vzori delavnosti, požrtvovalnosti in nesebičnosti.** Narod gleda vse, kar se dogaja okoli slovenskih duhovnikov, iz **slovenskega** vidika. **Dokler se ne pove, kaj te naše može obremenjuje, smo prepričani, da so obremenjeni samo po delu za svoj slovenski narod. Ta obremenitev pa jim je najvišja zasluga in najvišja čast, katero so na tej zemlji dosegli.** S tem, da so pomagali svojemu narodu, so služili državi, kateri pripadamo. Nešteto gospodarstev in davkoplačevalcev so rešili s svojim delom v prid državi.

Vse naše kulturno, politično in gospodarsko delo velja ohranitvi slovenskih kulturnih vrednot. **Državi dajemo, kar ji pripada.** Predobro se zavedamo, da si moremo ustvariti realno in moralno podlago za naš narodni obstoj **le s popolno lojalnostjo do države.** Notranja ureditev države in njeni zunanji odnosi so zadeva večinskega naroda. Zato nihče ne sme manjšini naprtiti odgovornost za grehe enega ali drugega režima. Naši odnosi do države so bili, so in ostanejo jasni. Za iredento, za kakršnokoli protidržavno delo med nami ni prostora. **To smo strnjeno dokazali pri volitvah 10. aprila. Sedaj pričakujemo, da se bo držalo tudi zagotovilo, ki ga je svečano potrdil g. deželni glavar dne 7. aprila v Št. Jakobu v Rožu.**

Uvrščamo se v celotni državni, predvsem gospodarski ustroj. S tem pa, da pripada slovenski kmet državni kmečki organizaciji ali delavec delovni fronti ali naš otrok Hitlerjevi mladini, **še davno ni iz Slovenca postal Nemec.** Narodna skupnost je bogohotena povezanost ljudi na podlagi rojstva, krvi in jezika, šeg in navad, pesmi in melodije. Kakor vzdržujejo nemške manjšine kulturne stike z materinskim narodom preko državnih meja, tako bomo tudi mi koroški Slovenci ščitili in branili slovensko zemljo, ščitili našo svojstvenost od jezika do šege in melodije in vzdrževali kulturne stike z materinskim narodom v Jugoslaviji. **Neovirani kulturni stiki manjšine z maternim narodom zamorejo utrditi prijateljske odnošaje Velike Nemčije in Jugoslavije. Kot dobri državljani in kot prebivalci obmejnega ozemlja pa si želimo kar najboljših odnosov med obema sosedoma.**

V jeseni pričenjamo novo prosvetno desetletje. Utrjevali bomo našo narodno skupnost, služili naši slovenski zemlji, tedensko nas bo v mislih in duhu družilo naše glasilo „Koroški Slovenec“, gospodarsko samopomoč bodo gradile naše zadruge. Naši mladini bo služil sedaj dovoljeni „Mladi Korotan“. Tako dokažemo, da smo zreli za novi, veliki čas. **Ob novo ustvarjeni nemški narodni družini naj raste in procvita družina koroških Slovencev! V to nam pomagaj Bog!“**

Še so odmevali burni „Živijo“ klici, ko je že na zeleni trati zadivila občinstvo družina podjunskih deklet v rajalnem pohodu in za tem v koloplesu. Strmeč smo občudovali svežino in brhkost. Zbor 40 tamburašev pliberškega okrožja je v sledeči točki v štirih komadih zasviral pesem pomladi in lepe ljubezni. Spet so nato pela dekleta, za njimi pa je v udarnem ritmu dramila krepka zaprisega dijaškega zbora: „Ti narod koroški, Ti narod-trpin — za borbo pripravljen že je Tvoj sin!“ Pestre sličice so zaključili malčki-pastirčki-kraljički v planini visoki. Častitljivi kralj v sici Peci celó se je ob tej pestri slovenski korajži in vedrini zbudil iz tisočletnega spanja in se zadovoljno nasmehnil: Dro, to je moj, Matjažev rod!

Pred manjšinskim krongresom. Letošnji manjšinski kongres se vrši v Stokholmu in se zanj že vodijo priprave. Letos zaseda trinajstič. Njegovi člani se bodo znašli pred docela novim položajem in bo njegov splošni potek zanimal vso mednarodno javnost. Četudi navaja posebna točka statuta, da se notranji položaj posameznih držav ne navaja, ne bo dosedanji razvoj manjšinskega vprašanja v posameznih državah ostal brez vpliva na razprave.

Veliki športni prireditvi v nemški Vratislavi, katere se je udeležilo do 150.000 telovadcev, sta prisostvovala tudi Führer in kancler in sudetski Nemec Konrad Henlein. Slednji je imel tudi nagovor, v katerem je med drugim dejal: „Mi Nemci v inozemstvu dajemo državi, kar je državnega, in narodu, kar je njegovega. Kot Nemci smo vajeni, da prevzete dolžnosti točno izpolnjujemo. Tako iz-

polnjujemo tudi dolžnosti do držav, katerim pripadamo. A četudi smo državljani različnih dežel in držav, smo in ostanemo člani nemške narodne družine, ki se prostovoljno podreja postavam nemške narodnosti. Postali smo en narod, občestvo vseh Nemcev na svetu."

Med našo državo in Anglijo so v teku živahni razgovori za medsebojno zbližanje. Za Nemčijo jih vodi kanclerjev zaupnik Wiedemann. Listi v tej zvezi poročajo, da je morda na vidiku prijateljska pogodba obeh držav-sosed, ki bi se nato razširila v pakt treh in štirih velesil. To bi dal slutiti tudi korak angleške vlade pri posredovanju v Pragi. Francija sledi londonskim razgovorom z velikim zanimanjem. Uspeh razgovorov bi dalekosežno vplival na evropski položaj vobče.

Anglija posreduje med Nemci in Čehoslovaško. V Prago je prispel lord Runciman kot svetovalec angleške vlade pri prizadevanju praške vlade za rešitev manjšinskega vprašanja. Praška vlada je izrednega poslanika sprejela z zadovoljstvom in tudi Nemci njegovemu prihodu niso nenaklonjeni. S tem korakom je Anglija izjavila svojo pripravljenost, da sodeluje za pomirjenje med Čehoslovaško in Nemci, in prevzela tudi razmerno veliko odgovornost za nadaljni razvoj manjšinskih pogajanj v Pragi.

Angleška vladna opozicija. Medtem ko se Chamberlainova vlada trudi za ohranitev ravnotežja v Evropi, zasleduje njena opozicija čisto druge cilje. Le-te ponazori sledeči slučaj iz parlamentarnega zasedanja minulega tedna. Drž. podtajnik za zrakoplovstvo je poročal o novih štirimotornih letalih, ki bodo v neprekinjenem letu iz Londona v Berlin lahko jemala s seboj do 40 potnikov. H tej opazki se oglasi poslanec delavske stranke Montague z vprašanjem, če bodo ta letala lahko jemala s seboj v Berlin tudi 40 bomb. Vprašanje je izzvalo viharno ogorčenje in je poslanec svoje vprašanje nato preklical.

Dr. Stojadinovič o jugoslovanskem morju. Na velikem zborovanju vladne JRZ v Splitu je govoril min. predsednik Stojadinovič o jugoslovanski zunanji in notranji politiki ter med drugim izjavil: „Mi ljubimo naše morje. Zato je naša prva dolžnost, da na našem morju ustvarimo mir. To je prvi in pravi smisel našega sporazuma s sosedno Italijo. Z Italijo hočemo živeti kot lojalni in zvesti prijatelji." V odstavku o notranji politiki je vladni šef omenil, da želi njegova stranka sporazum z Hrvati, a da ne sme biti govor o monarhiji, dinastiji ter o narodnem in državnem edinstvu. „To so osnovne stvari, katere mora braniti vse ljudstvo brez izjeme." K volitvam je izjavil: „Zdi se mi, da ob volitvah ne bo težko izbirati med nami in opozicijo, ker ima vlada za seboj tri leta dela in uspehov."

Palestina se zažiga! Nasprotja med Arabci in židi v Palestini se z vsakim dnem ostrijo. Spopadi so na dnevnem redu in zavzemajo čimdalje večji obseg. Vsak dan se zgodijo številni umori in uboji. Zažigajo si medsebojno trgovine. Počasi se tudi odkriva globlje ozadje celotnega spora, ki bi znal po zaključku španske vojne postati mednarodnega značaja. Anglija, gospodarica države, je v veliki zadregi, ojačuje vojaške posadke in sili komisijo, naj hiti z razdelitvenim načrtom.

To in ono. Na veliki športni prireditvi v Breslavi je tekmovalo do 150.000 telovadcev. Govor pa je imel minister Goebbels. — V Ljubljani so bile mednarodne tekme z letalskimi modeli. — Gospodarski sporazum sta sklenili Čehoslovaška in Madžarska. — V Berlinu je bival vodja fašistične milice general Russo. — Umrl je vladar kneževine Liechtenstein, knez Franc I. — Židje so uprizorili atentat v mestu Haifi, pri čemer je našlo smrt 65 oseb. Revolucionarno razpoloženje v Palestini narašča. — Koncem julija so se prvič spopadle japonske in sovjetske čete na meji med Mandžurijo in Rusijo. — Zedinjene ameriške države so v prvem poletju izvozile letal za 37 milijonov dolarjev. — Varšavo so posetili zastopniki čeških mladinskih organizacij vladnih strank. — Egiptovska mladina v posebnem razglasu poziva ves arabski svet na pomoč proti palestinskim židom. — Turčija bo znižala cene gostilniški pijači in jedilom za 40%. — Dva nemška turista sta prva preplezala skrajno nevarno steno švicarskega Eigerja. — Svet ljudskih komisarjev v Rusiji je odobril visok denar za nadaljevanje gradnje vojne mornarice. — Na Kreti, grškem otoku, je prišlo do upora, ki pa ga je vladno vojaštvo zadušilo. — Boji v Španiji se nadaljujejo z nezmanjšano ostrostjo. Nacionalne čete napredujejo počasi, a stalno. — Po objavi glavnih točk čehoslovaškega manjšinskega statuta so češki listi prinesli vest, da priobčeni osnutek ni popoln in bo verjetno tudi spremenjen. (Glej uvodnik današnje številke! Op. ur.) — Musolini je izrazil svoje nezadovoljstvo nad kritiko italijanske plemenske teorije po sv. očetu. — V britski Indiji so izbruhnili verski nemiri. — Z Daljnega vzhoda javljajo zadnje vesti vrsto rusko-japonskih spopadov.

Pred petdesetimi leti.

Številke ljudskega štetja 31. decembra 1890.

Pogledi nazaj so včasih uprav poučni. Posebno še pogledi na nekdanje uradne številke ljudskega štetja. Številke same namreč govorijo zgovorno besedo.

Ljudsko štetje izza leta **1890** — razdobja ene same generacije — navaja za Koroško 361.000 prebivalcev, od kterih je 101.030 Slovencev s slovenskim občevalnim jezikom. Nekatere zanimivejše podrobne številke tega štetja so:

Brdo pri Šmohoru	90	Nemcev,	1418	Slovencev,
Goriče na Zili	4	„	638	„
Štefan na Zili	45	„	1977	„
Blače	9	„	621	„
Anabihl pri Cel.	1249	„	191	„
Žrelec	257	„	988	„
Grabštanj	293	„	1848	„
Trdnja ves	302	„	449	„
Kotmara ves	113	„	1169	„
Kriva Vrba	390	„	303	„
Gospa sveta	2015	„	41	„
Šmartin n. Dholici	209	„	1309	„
Šmartin p. Cel.	1014	„	74	„
Slovenji Šmihel	134	„	1406	„
Medgorje	33	„	1054	„
Blatograd	2097	„	99	„
Otmanje	880	„	57	„
Št. Peter pri Cel.	1241	„	140	„
Poreče	492	„	496	„
Št. Tomaž p. Cel.	859	„	743	„
Vetrinj	707	„	628	„
Mostič	1496	„	557	„
Podklošter obč.	1434	„	2171	„
Smerče	133	„	2257	„
Straja ves	110	„	2106	„
Kostanje	241	„	768	„
Vrba	368	„	201	„
Marija na Zili	59	„	1316	„
Djekše	201	„	1592	„
Grebinj	664	„	2871	„
Vovbre	168	„	2764	„
Ruda	223	„	1600	„
Tinje	26	„	610	„
Važenberg	351	„	2602	„

Izbrali smo nekatere značilnejše občine, ki morajo številkah vsakomur pasti v oči. Če se sedaj vprašamo: Kje so danes Slovenci, navedeni v tem uradnem štetju? Ali so se tekom petdesetletja, kar je doba komaj ene generacije, izselili, ali jih je odnesla povodenj ali so pomrli za kako kugo. Saj vendar nihče na svetu ne more verjeti, da se narod lahko ponemči v enem samem rodu! Torej kje so?

Tam so, koder jih navaja uradno štetje izza leta 1890! Na istem koščku zemlje in v isti občini si služijo družinice svoj kruh in bijejo trdo borbo za obstanek. Kot pred petdesetletjem govorijo tudi danes še svojo slovensko materno govorico, molijo slovensko k svojemu Bogu in pojejo slovenske svoje pesmi. Neznatno, zelo neznatno se je življenje na deželi v teh par desetletjih spremenilo. Pač pa so se gorostasno spremenile številke uradnega ljudskega štetja. Dočim se v letu 1890 ljudstvo šteli po občevalnem jeziku, je bil pred štiriletjem za štetje merodajen nek čut, po katerem se je šteti „čutli za en ali drugi kulturni krog". Tako se je zgodilo, da izvzemši petih zgoraj navedenih občin nobena po številu Slovencev ne dosega več številke sto. Pretrpke besede bi morali rabiti, če bi hoteli oceniti statistiko zadnjega štetja poprobno.

Po svojevoljnem določevanju narodnosti je grešila minula doba nad Slovenci. **Narodnost so smatrali za obleko, katero lahko menjavaš vsak dan, in si šteli v čast, če so mogli našteti čim najmanj Slovencev.** Ravno v tem pričakujemo od narodnega socializma, primerno njegovim, od Führerja točno začrtanim narodnostnim načelom, da popravi krivico starih režimov. **Njegova čast bo če bo tudi v slovenskih vaseh vzgojil rod, svobodoljuben in idealen, ki bo znal ceniti svojo prirojeno narodnost.** To more narodni socializem storiti s reformo ljudskega šolstva v smislu naravne postave in z upoštevanjem slovenskih prvin vobče. Tako si bo postavil v deželi in v srcu deželanov spomenik, trajnejši od brona in kamna. **Spomenik, ki bo viden še preko državnih meja in bo pričal, da Nemci ljubijo svojo narodnost in spoštujejo svojega naroda-soseda.**

Domače novice

Zasebno šolstvo Vzhodne marke ukinjeno. Dunajski notranji in prosvetni minister je odredil, da se odtegne pravica javnosti vsem zasebnim šolam na ozemlju bivše Avstrije in se s tem prilagodi avstrijsko šolstvo onemu v Němčiji. — Pouk na državnih srednjih šolah se s ozirom na veliko narodno-socialistično zborovanje v Nürnbergu prične šele z 19. septembrom.

Podlistek

Jack London: **P. Holeček:**

Klic divjine.

(15. nadaljevanje.)

Psi so planili proti naprsnim pasovom, da se je napelo jermenje, in so vlekli na vso moč; a sani se niso niti premaknile.

„Lena sodrga!" je zarohnel Ed in zavihtel bič, da udari po psih.

Ali Mercedes je posegla vmes in začela vpiti: „Ed, nikar jih ne pretepaj! Obljubiti mi moraš, da jih ne boš po poti pretepal, teh ubožčkov, sicer ne grem z vama."

„Veš o psih prav toliko kakor zajec o bobnu," je godrnjal brat. „Rečem ti, da so lenuhi, ki nočejo vleči, ako jih ne biješ. Takšni so. Vprašaj, kogar hočeš."

„Vaši psi nimajo več moči kakor muhe, če hočete vedeti," je odgovoril eden izmed gledalcev. „Čisto zdelani so; treba jim je predvsem počitka."

„Pojdi k vragu s svojim počitkom!" se je raztogotil Ed, a Mercedes je glasno vzdihnila; morda so se ji psi smilili, ali pa jo je žalilo, da brat preklinja. Toda ni ji bilo všeč, da ji drugi ljudje brata grajajo; zato mu je pikro rekla: „Ne meni se za njih marnje! Saj vozimo s svojimi psi; zato le delaj z njimi, kakor veš, da je prav."

Spet je zažvižgal bič in padel po pasjih hrbtih. Uprli so se v naprsne pasove, napeli vse sile in obupno vlekli; ali sani se niso ganile, kakor da bi bile vkopane. Še enkrat je zažvižgal bič po zraku. Zdaj Mercedes ni mogla več gledati. Vrgla se je pred Buka na kolena in ga s solzami v očeh objela okoli vratu.

„Ubogi siromački!" je klicala vsa v solzah. „Zakaj ne marate potegniti? Dajte vendar, potrudite se! Potem vas ne bo tako bil. Saj veste, da moramo odtod."

Buk je ni maral in njeno burno laskanje mu je bilo kar zoprno; ali bil je preveč utrujen, da bi se ji mogel ustavljati.

Pristopil je mož, ki je že ves čas z zobmi škripaje opazoval prizor, in spregovoril:

„Čisto vseeno mi je, kaj bo z vami; toda psi se mi smilijo. Kaj ne vidite, osli, da so smuke k tlom primrznile?"

Ed in Karel sta se uprla ob sani, psi so potegnili, smuke so se ječé odtrgale od tal in sani so se premaknile in začele teči. V začetku je šlo le počasi; bič je pel psom po mršavih hrbtih in vlekli so za žive in mrtve.

Sto metrov dalje je ulica v precej strmem klancu zavijala v glavno cesto. ze ko so vozili okoli vogla, se je visoko naloženi tovor začel zibati in cula za culo je odletela v sneg. Psi so kmalu opazili, kaj se godi za njimi; ali bili so razsrjeni, ker so novi gospodje tako grdo ravnali z njimi, in niso hoteli ustaviti. Kaj še! Buk se je celó spustil v divji tek in ostali psi so jo ubrali za njim. Ed je klical: „Stojte! Oha!", a psi ga niso poslušali. Nazadnje je Edu spodrsnilo in padel je v sneg, kakor je bil dolg in širok. Sani so se po kratki vožnji prekucnile in stresle ves tovor na ulico; nato so jih vlekli psi prevrnjene in prazne še nekaj časa po ulicah, da bi bili meščani skoraj od smeha popokali.

Dobri ljudje so nazadnje ustavili pse in pobrali raztrošene stvari; tudi niso štedili z dobrim nasvetom. Povedali so trem tujcem, naj vzamejo še enkrat toliko psov in naj naložé polovico manj, če hočejo sploh kdaj priti v Doasn. Zdaj so začeli znova nakladati in gledalce je lomil krč od smeha, ko so videli, kakšne nepotrebne stvari so imeli tujci s seboj.

„Za božjo voljo, dvanajst belih rjuh!" se je smejal eden izmed mož, ki so jim pomagali. „Kaj nameravate med potjo odpreti hotel? In vse te krožnike in sklede pustite kar tu. Kaj mislite, da se boste vozili v salonskem vozu kakor ministri?"

Tako so se morali ločiti od vse nepotrebne ropotije. Mercedes je jokala in vreščala in pri vsakem kosu obupno vila roke; dejala je, da ne pojde na pot, ker ne more živeti brez udobnosti. Ko pa je ni nihče več poslušal, je postala trmasta in sama metala proč obleko, ki ji je bila nujno potrebna. Ko je opravila s svojimi stvarmi, se je vrgla še na prtljago obeh mož in divjala v njej ko vihar.

(Dalje sledi.)

Nemški potni listi v Avstriji. S 15. avgustom stopi v veljavo zakon, ki odreja, da se na ozemlju bivše Avstrije uvedejo nemški potni listi. Bivši avstrijski potni listi potečejo brez izjeme s koncem tekočega leta. Listi, ki potečejo prej, se ne bodo več podaljšali. Postava velja tudi za potne izkaznice ruskih in drugih beguncev.

Vpoklic k vojakom. Letnik 1917, pri naboru 1938 potrjeni prostovoljci za službo z orožjem, letniki 1914, 1915 in 1916, potrjeni za orožje in brez orožja, ter prostovoljci iz naborov v juniju 1938 se v avgustu predstavijo vojaški komisiji. Za občine celovškega okraja veljajo termini od 17. avgusta do 9. septembra. Podrobnosti so razvidne z lepakov na občinskih tablah.

S 1. avgustom je stopila v veljavo postava o dednih kmetijah (Reichserbhofgesetz). Z odredbo od 27. julija je stopila s prvim avgustom v veljavo postava o dednih kmetijah (katerih ustroj poznajo bralci našega lista iz raznih prispevkov gospodarskega kotička našega glasila Op. ur.). V načelu so sprejete tudi za ozemlje Avstrije vse glavne točke. Odredba prinaša številne odloke za prehodno dobo.

Proti prometnim nesrečam se obrača novi odlok šefa drž. policije, ki odreja **preizkušnjo krvi** vseh pri prometni nesreči soudeleženih. Če se kjerkoli zgodi prometna nesreča, sme policija pri voznikih in pešcih ugotoviti, ali so pred nesrečo užili katerokoli alkoholno pijačo. Preiščejo se seve tudi žrtve. Od policije pozvani zdravnik odvzame določeni osebi kri in jo preišče. Oseba se mora pokoriti. Odlok je važen za kazenske obravnave in bo uspešno podprl borbo proti prometnim nezgodam.

Posaarsko mladinsko zavetišče nad Baškim jezerom. V pondeljek 25. julija je pokrajinski vodja Koroške, major Klausner v Drobolah nad Baškim jezerom polagal temeljni kamen mladinskemu zavetišču, ki bo nosilo svoje ime po Posaarju, čigar rojak komisar Bürckel je prispeval znatno svoto h kritju stroškov. Minister je v nagovoru omenil dogodke pred štirimi leti ter nakazal sorodnosti med Posaarci in Korošci. Okrožni vodja Peter Piron je slikal koroške boje leta 1919 in poudaril, da bo novo zavetišče mladinska trdnjava, katere ne bo mogel nihče zavzeti, dokler ne bodo mlada srca nehala biti. Po svečanostih se je pokrajinski vodja s svojim spremstvom vrnil v Celovec.

Neuhaus-Suha pri Labudu. (Nova maša.) Suha — neznatna, zakotna. In vendar je bilo u sojeno prav njej da dokaj dostojno in prisrčno zaključi dolgo vrsto letošnjih novomašnih svečanosti na koroških slovenskih tleh. Ta fara še ni videla nove maše — saj še ni dolgo samostojna. Mogoče ji je Bog uprav zadi tega naklonil izredno lepo vreme na tan dan. Ne vem, ali je povsod tako. Slovo novomašnika č. g. **Krista Srienc-a** od domače hiše, v nedeljo 24. julija zjutraj, je vsakomur privabilo solze v oči, še Podložanom in Libeličanom, ki so se bili v jako lepem številu zbrali pri „Škrjancu". Ljubke deklamacije, zlasti pa prisrčno lepi nagovor preč. g. župnika Sekola in blagoslov starišev so dali tej jutranji uri pečat neizbrisnosti. V dolgi procesiji so verniki spremili novomašnika na dobre pol ure dolgi poti k svetišču ter molili zanj sv. rožni venec, dokler jih niso preglasili suški zvonovi in streli iz možnarjev. Pred cerkvijo je čakala ogromna množica Sušanov in Žvabekarjev, sredi med njimi pa njihova duhovščina. Preč. g. župnik Uranšek so hiteli novomašniku naproti, mu stisnili roko v pozdrav ter ga na svoj iskreni način pozdravili kot sobrata in žlahten Gospodov dar suški fari. Po pozdravni pesmi in deklamacijah je poklonila nevesta-nečakinja slavljencu krasen križ. Sredi tega slavnostnega razpolo loženja pa so se vzbudili bridki spomini vsakomur, ki je vedel, da je pred 13 leti šel isto pot in se prav tu ustavil prav tako ogromen sprevod, a je ves plakal in so isti zvonovi tožili: Dominik, naš dragi! Saj vemo: ta pesem-žalostinka se je tedaj družila v eno z angelsko glorijo, ki jo je rajni Skitek pel pri prvi svoji daritvi nad zvezdami. — Sveta maša na prostem ob preprostem, a jako lepo ovenčanem oltarju z velikim brezovim križem. Ljudsko petje, okoli harmonija dobski otroci pod vodstvom mežnarjeve Julke. Preč. g. dekan Zechner so jasno in prepričevalno pridigali o razmerju duhovnikovem do Matere božje. Po sv. maši so številni svatje užili prijetne ure petja in napitnic v gostoljubni Škrjančevi hiši. Želja vseh pa je bila ta: Naj bi dan nove maše bil za vso suško faro začetek mladostnega verskega poleta ter da bi novega Kristovega mašnika spremljal vse dni nebeški blagoslov na trnjevi in težavni poti skozi to dolino solz.

Nadučitelj v pok. Lovro Horvat umrl. 27. julija t. l. je umrl na svojem posestvu na Zapricah pri Kamniku naš rojak nadučitelj v pokoju Lovro Horvat. Dosegel je častitljivo starost 75 let. Rajni je bil rojen pri Kramarju na Bistrici v Rožu. Že kot dijak celovškega učiteljišča je bil vnet narodnjak in velik ljubitelj slovenskega petja. Služil je kot učitelj v Kazazah ob Zili, v Gorjah in Čačah, povsod gojil lepo našo pesem in skrbel za gospodarski podvig svojega ljudstva. Zbiral je koroške narodne popevke in jih izdajal v zbirkah drugih, pred leti pa izdal svoj »Venec koroških narodnih pesmi«. Po 23 letih delovanja med nami je bil premeščen v nemški Pontafel, potem pa je dobil mesto nadučitelja v Globasnici. Globašani še danes hranijo vedrega šolnika v prijetnem spominu. Po prevratu je služboval v Sloveniji, leta 1922 bil upokojen in se naselil v Kamniku, kjer je vrtnaril, pisal in pel da zadnjega. Koroški pevci o priliki svojega poseta Kamnika niso mogli pozabiti prijaznega in gostoljubnega rojaka. Rajni zapušča vdovo, dva sinova ter tri hčerke. Kamniška »Lira« mu je na grobu zapela v slovo njegovo »Nagrobnico«. Rajnemu našemu rojaku-prijatelju ohranimo trajen spomin, z žalujočimi sočustvujemo.

Rinkenberg—Vogrče. Novo gostilno otvarjamo v nedeljo 7. avgusta in sicer pri Škofu. V otvoritev bo igrala popoldne godba, daljnim in bližnjim gostom pa se bo streglo s pijačo in jedačo. Pridite!

Gallizien — Galicija. Za nas Galičane skrbijo, kakor za vse naše kraje. Nismo pa preveč zadovoljni z ravnokar ustanovljenim otroškim vrtcem. Lahko bi bil vrtec dobrota za čas tolike zaposlitve, a se vodi izključno v nemščini — za otroke od štirih do osmih let. Plača se mesečno 1 marka in trdijo, da se bodo naši malčki tako prav poceni naučili nemšino. Ljudska šola bo potem lahko izključno nemška. Sadov tovrstnega dela se bojimo že danes. — Letos veliko bolehamo. V Encelni vesi smo imeli razven v dveh ali treh hišah povsod bolnike. Posebno hudo je zbolela mlada Mrlička. Dan za dnevom jo je obiskoval zdravnik in se nahaja že nad 4 tedne v postelji. Skrbni gospodinji in materi Mrličeve družine želimo skorajšnjega okrevanja. — Pripravljamo se na naš društveni občni zbor, ki bo v nedeljo 7. avgusta pri Suhcu v Encelni vesi. Nadejamo se lepe udeležbe. Prišel bo vsak, ki se zaveda pomena društva. Gre za sveto dediščino naših očetov in prednikov! Vabljeni so na zbor posebno naši prijatelji onstran Bele ter iz Dul. Naj bo vreme kakršnokoli, dvorana pri Suhcu mora biti polna!

Zell — Sele (Smrtna nesreča v Košuti). Dne 17. m. m. je odšel v Košuto narednik zrakoplovnega oddelka Helmut Rast in se ni več vrnil. Reševalni oddelki so se več dsi trudili. da izsledijo ponesrečenca. Na pomoč jim je prišel vojaški zrakoplov in raziskal vso goro, a vsa prizadevanja so bila zaman. Od 26. do 29. m. m. so se vršile v Košuti strelne vaje. Vojaki so 26. m. m. odganjali živino s strelnega ozemlja, pri tem slučajno najdejo ponesrečencev nahrbtnik in 15 korakov proč pa že razpadajoče truplo. Truplo so prepeljali v Berlin, kjer je ponesrečencev rojstni in domači kraj in kjer živi tudi žena-vdova.

Veselo in žalostno izpred sv. Katarine. (St. Michael o Bl. — Šmihel nad Pliberkom.) Nekam leni in malormani smo postali Šmihelčani, ker pozabljamo celo poročila za naš list. Le težko se v poletju spravimo do pisanja, a tiskanega iz našega kraja smo vendarle veseli. V juliju sta se poročila Anzelnov Tone iz Libuč in Lojzka Mertova z Bistrice, oba iz uglednih družin. Komaj sta se dodobra z ženitnine vrnila domov, je sredi lepega popoldneva začel goreti hlev. Ljudje so bili večinoma na polju in obstajala je nevarnost, da bo vse gospodarsko poslopje z živino in pridelkom vred plen rdečega elementa. Bližnjim delavcem nove carinarnice in bistriškim gasilcem se je treba zahvaliti, da so bili takoj na licu mesta ter da so obvarovali živino in stanovanjsko hišo. Ni znano, kako je ogenj nastal. Škoda je delno krita z zavarovalnino, zato naj bi sosedje priskočili na pomoč. — Nekam razočarani gledamo novi nemški otroški vrtec pri nas in istega razpoloženja beremo, da se nahaja sličen vrtec domala v vsaki fari spodnje Koroške. Predpogoj vsake mladinske vzgoje je znanje materinega jezika, zato morejo biti tudi sadovi vrtcev, katerih voditeljice ne poznajo naše in naših malih govorice, le dvomljive koristi. Upamo, da bo naša država upravičeno našo željo glede vrtcev pravilno razumela.

Gorentschach — Gorenče. Na dan sv. Jakoba smo pokopali dobro krščansko ženo in mater Jero Umek, pd. Puhpavrovo mater. 63 let so dopolnili, a nihče ni mislil, da nas bo ta krepka, čvrsta žena tako hitro zapustila. Kar ne moremo se vživeti v misel, da je ni več med nami. Kako spoštovana in priljubljena so bili rajna mati, se je pokazalo pri pogrebu. Od blizu in daleč so prišli pogrebci, došla sta tudi gospoda župnika svet. Franc Uranšek iz Žvabeka in tukajšnji rojak Niko Marktl iz Medgorij. Tako so se za rajno opravile tri sv. maše. Pevci so zapeli na domu in ob grobu lepe žalostinke. Rajna mati so bili komaj teden dni bolni. Dež jih je zmočil na polju čemur pa niso pripisovali važnosti, a se je iz tega razvila smrtna bolezen. Potem tudi zdravnik ni mogel več pomagati. Pred vojno se je družina priselila iz župnije Vrhnika pri Ljubljani. Rajna mati so se pred poroko pisali kakor znani slovenski pisatelj in vrhniški rojak Cankar. Umekovi so popravili gospodarska poslopja, zboljšali polja in travnike ter vobče dobro gospodarili. Rajnica je bila že 19 let vdova. Pred 8 leti jo je doletela velika žalost, ko se je v gozdu smrtno ponesrečil eden njenih sinov. Zdaj so odšli za možem in sinom. Njihova dobra dela so šla z njimi. Spavajte v miru, blaga mati!

Drobiž. S 1. avgustom židje ne smejo več zaposliti po 45 let starih služkinj nemške in sorodne krvi. — Državni uradniki dobijo odslej vso plačo začetkom vsakega meseca. — Kava, kakao in čaj se vsled odpada carin med Avstrijo in Nemčijo pocenijo. — Po uradnem odloku smejo nabirači prodajati črnice po 25 Rpf in maline po 30 Rpf za kg. — 14. avgusta odkrijejo v Rožeku spomenik koroških bojev. — Heimatbund gostuje v Podjuni in Rožu z igro „Die Fahne weht". — Celovec so zapustile zadnje čete iz bivšega rajha. — V Jepi se je ponesrečil 18letni Eckholz iz starega rajha. — V Vrbskem jezeru pri Sekiri je utonil Gradčan Neuböck. — V noči na 28. julij je padala toča na južnih obronkih Sinje planine, v Grebinju in okolici pa je vsled neurja grozila povodenj. — Delavca Cicutti in Kropivnik iz Rožeka sta se pri delu v ilovnati jami ponesrečila. — 30letna Marija Skubl iz Žvabeka si je ob streli, ki je udarila poleg nje v zemljo, nevarno poškodovala oko. — Minulo soboto je strela na planini pri Beljaku ubila planšarico Kircher.

Naša prosveta

Dr. V. Meršol:

Skrb za dedno zdravo potomstvo.

(Nadaljevanje.)

Za katere bolezni pa je dokazano, da se podedujejo? So to v prvi vrsti razne telesne nakaze celega telesa ali posameznih njegovih delov. To velja za nepravilno obliko trupla in lobanje, za večprstnost itd. Znano je tudi, da je gluhonemost dedna, in sicer v podležni (recesivni) obliki, tako da nimajo vsi potomci telesne pomanjkljivosti in ne nastopa v vsakem rodu. Ravno tako podležno dedna je slepota za barve. Dedno je pomanjkanje pigmenta na šarenici, na koži in laseh pri albinih.

Glede na podedovanje so prav posebno važne razne živčne in duševne bolezni. To je predvsem božjast ali epilepsija, dalje histerija, živčna slabotnost ali nevrastenija, ples sv. Vida ali chorea. Med pravimi duševnimi boleznimi je sploh več ko 50% takih, ki se podedujejo, bodisi da je to samo slaboumnost ali pa prava blaznost. Ti bolniki polnijo naše bolnišnice za duševne bolezni. Število teh nesrečnežev pa žalibog raste od leta do leta.

Precej razširjena po celem svetu je hemofilija ali nagnjenost k močnim krvavitvam iz malenkostnih ran ali poškodb. Tudi ta bolezen je dedna. Zanimiva je pa še posebno zato, ker za njo obolijo samo moški, ženske jo pa dedno prenašajo, čeprav same ne obole.

S stališča podedovanja je važno tudi vprašanje pijancev ali alkoholikov. Ugotovljeno dejstvo je, da so otroci pijancev telesno slabotnejši in v veliki meri podrvrženi telesnim in duševnim nedostatkom. Mnogo takih otrok je bebcev, drugi imajo raznovrstne telesne nakaze, tretji pa postanejo delomržneži in zločinci. Za nas Slovence je to dejtvo še prav posebno važno in žalostno.

Podedujeta se med drugim tudi družabni in moralni čut. Ljudje, ki imajo teh čutov, so nagnjeni k zločinstvu. Taki nesrečneži nam polnijo poboljševalnice in kaznilnice. Rodovniki takih družin nam potrjujejo podedovanje pomanjkanja teh čutov. Tozadevno je zanimiva ameriška rodovina Jukes, ki izhaja od pijanca-ribiča in njegove moralno pokvarjene žene. Izmed 834 potomcev te družine je znana usoda 709 potomcev. Izmed teh je bilo 174 vlačug, 18 zvodnikov, 77 zločincev, med njimi 12 morilcev, 142 beračev in potepuhov, 64 jih je bilo v ubožnicah, 85 jih je kazalo duševno ali telesno manjvrednost, večinoma so bili vdani opojnim pijačam, le 149 (približno ena petina) jih je bilo brez posebnih okvar. V petem rodu so bili vsi moški potomci zločinci, ženske pa vlačuge. Amerika je imela v 75 letih več kot en milijon dolarjev stroškov s to rodovino.

Niso naštete s tem vse dedne bolezni in nagnjenosti, so pa najvažnejše. Tudi ni mogoče zajeti v kratkem članku vseh podrobnosti.

S proučavanjem teh bolezni se je začela nova veda: evgenika ali veda o dedno zdravem potomstvu. Evgenika proučuje pogoje in načine človeškega podedovanja ter išče pota in sredstva, kako naj se človeški rod kakovostno zboljša in oplemeniti ter kako naj se izločijo slabe lastnosti in razne bolezni, ki se prenašajo od roda do roda in tako strašno množe. Ali ni v korist družine, naroda in države, če se rodi čim več zdravih in za življenje sposobnih otrok, iz katerih se bodo razvili državljani s predvsem dobrimi lastnostmi in telesno zdravi? Ali ni koristno za družine in narod, ako se na versko dovoljen način omeji ali popolnoma prepreči rojstva dedno obremenjenih

otrok, ki bi bili ves čas ali večino življenja samo v nadlego in v breme zdravemu prebivalstvu in občinam ter državi povzročali velikanske stroške?

(Konec sledi.)

Zborovanje „Danice“. (St. Veit i. J.—Št. Vid v Podjuni.) Dne 17. julija se je vršil redni občni zbor našega prosvetnega društva. Radi pogreba se je začetek zakasnel, zato pa je bila potem udeležba tem obilnejša. Po poslovnih poročilih in volitvi novega odbora smo burno pozdravili g. predsednika prosvetne centrale dr. Joška Tischler-ja prvič v naši sredi. Z velikim zanimanjem smo ga poslušali, ko nam je domače razjasnil sodobne gospodarske prilike. Akademik Z. je obrazložil novi zakon o dednih kmetijah, ki je stopil 1. avgusta v veljavo. Hvaležni smo bili za izvajanja. Domači pevski zbor nas je ponovno razvedril z lepo pesmijo, sledile so še deklamacije in šaljiv prizor na odru.

Društvene prireditve v avgustu. V nedeljo dne 7. avgusta je ob 3. uri občni zbor prosv. društva v Galiciji in sicer pri Suhcu v Encelni vesi. — V nedeljo 21. avgusta pa je občni zbor društva na Kostanjah.

Gospodarski vestnik

Soseščina — izdatna gospodarska pomoc.

Mnogi gospodarji se danes ukvarjajo z vprašanjem, kako naj zmorejo domače delo. Poslov ni več dobiti. za kosce in ženjice je težko, delavoljni brezposelni so odšli za svojim poslom. So kmetije, kjer do danes celo niso še spravili prvega sena in koder zrelo žitno zrnje na njivah odpada, ker ni ženjic. Pri tem pa zaostaja celo še tekoče delo doma. Vprašanje delovnih moči je naenkrat postalo najbolj pereče vprašanje kmetijskega gospodarstva.

So kmetje, ki slovijo po svoji iznajdljivosti in neupogljivosti. Ti so se znašli tudi v novem položaju. Iz neke spodnjekoroške vasi nam poročajo o enostavnem, vzornem primeru, kako pridemo težkočam do živega. Vas šteje 14 kmetij srednjega in manjšega obsega. Gospodarji so se v neprisiljenem razgovoru domenili, da bodo obdelali svoja polja in spravljali svoj pridelek z vzajemno, složno pomočjo. Nekam samo je prišlo, da so se razdelili vsi delazmožni v dva turnusa, ki pomagata sedaj temu in sedaj drugemu gospodarju. Najprej je 10 koscev kosilo na travniku prvega, drugih deset je medtem spravljalo seno pri drugem, ženjice cele vasi so se znašle najprej na eni in nato na drugi njivi. Nenavadno hitro je šlo delo od rok in tudi oni gospodarji, ki so se morali dalje časa udinjati pri drugih, da so končno sami prišli na vrsto, so pravočasno spravili pridelek pod streho. Koncem julija že je na vseh zoranih njivah poganjala ajda pedenj visoko.

Pri tem nam pride na misel, da je v vzajemni pomoči kos starega kmečkega izročila. Nekoč je bilo splošno običajno, da so si kmetje medsebojno pomagali pri delu, soseščina se je uveljavljala največ pri vzajemnem delu. Sosedje so se čutili medsebojno zavisne in zato so bili le redki uskoki med njimi. Delo je bilo za vsakogar poceni in je šlo hitro od rok. Pri tem se je razvila prisrčna družabnost, prepletena z mnogim lepim običajem. Posebno med ženskim svetom se je delovna vzajemnost dolgo časa ohranila — mislimo samo na pletev in prejo. Minula desetletja so zrahljala vezi vaške soseščine, sosedje so čutili potrebo, da postanejo medsebojno nezavisni, in pri tem jih je podpirala tudi še postavodaja. S tem trenutkom je postalo delo v kmetijstvu važna gospodarska postavka, katero so zmogli samo trdni gospodarji. — Kjerkoli še gospodarijo kmetje starega kova, jim danes za nove prilike svetujemo vzajemno gospodarsko pomoč. Četudi se ne da več povezati cela vas v eno edino gospodarsko družino — preveč je ukoreninjenih predsodkov minule dobe — tudi med tremi in štirimni je še danes možna izdatna zadružna pomoč.

Druga pomoč v sodobnih prilikah so gospodarski stroji. Marsikateri kmet si bo v novi državi lahko poceni nabavil to ali ono mehanično orodje. Izkušnja desetletja pa kaže, da je treba dobrega premisleka pred nakupom. Vsak stroj pomeni za kmetijo izdatek, pri izdatkih pa je treba previdnosti. Priporočljiv je razgovor s strokovnjaki, posebno še s kmeti, ki že uporabljajo razne stroje. Ni vse dobro za nas, kar je na mestu za ravnine in za kmetije velikega obsega. Ne da se postaviti neke vrste paragraf, ki bi za naše kraje določal stroje, ki se splačajo. Domala vsaka dolina in v njej vsak večji kraj ima svoje posebnosti, s katerimi je treba pred nabavo računiti. — Večje stroje (mlatilnice, stiskalnice itd.) si najboljše nabavimo v okvirju soseske ali zadruge, pri čemer smo deležni še posebne državne naklonjenosti. Seve je treba tudi pri zadružni uporabi strojev medsebojno obzirnosti in strpnosti. Kdor nima leteh lastnosti in vrlin, pa sploh ni rojen za kmeta in kmetovanje. —k.

Kako postane posestvo dedna kmetija. Zakon o dednih kmetijah je stopil v veljavo. Najprvo bo pri posebnih sodnijah (Anerbengericht) sestavljen na podlagi podatkov županov spisek vseh posestev (Erbhöferolle), ki po zakonu postanejo dedne kmetije. Sodnija bo pred potrdilom seznama podrobno proučila prilike posameznih kmetij, ki pridejo v poštev, ter nato uradno obvestila kmete o novem značaju njihovih posestev. Sledi čas prizivov zaradi vpisa ali nevpisa v seznam dednih kmetij. V nujnih slučajih bo sodnija takoj končnoveljavno odločila, ali se posestvo smatra za dedno kmetijo ali ne. V ostalih bo izdala končni odlok po preteku daljše dobe.

Učeni kmetje so redki in tudi ne prepotrebni, če učenost nadomešča naravna razsodnost. Ogromna je znanstvena tvarina kmetijskega gospodarstva in še tako učen gospodar bi je ne zmogel. Kaj tudi pomagajo številne formule o beljakovinah, tolščah in hidratih, če gospodar tam nima razsodnega očesa. Pri živini in na njivi velja: gospodarjevo oko podpira živo rast. Če se gospodar zanima za vse kose svojega gospodarstva in je pri tem vsem s svojo zdravo pametjo, bo kmalu postal vedoželjen in bo iskal v knjigah in listih odgovor na to in drugo vprašanje. Sčasom si bo tako nabral zadostno znanje in se nikakor ne bo obremenil z onim znanjem, ki mu je nepotrebno. Odprto oko in pridna roka sta največja gospodarska vrlina, potem pride vse ono, kar je znanost po stoletnem trudu odkrila in dognala.

Pocenjeni cement. S 1. julijem je odpadla carina na cement iz bivšega rajha. To se pravi, da se je znižala cena, ki je bila v stari Avstriji razmerno višja od one v rajhu. Cement za ceno RM 4.40 za 100 kg se lahko naroči na Dunaju, kjer ga pa oddajajo za navedeno ceno samo za gradnje kleti in samo po vagonih. Umesten je torej v slučajih potrebe skupen nakup gospodarjev samih ali potom krajevnega kmečkega zastopstva.

Še o fidejkomisih. V letu 1932 je bilo v Avstriji 164 fidejkomisarično upravljanih veleposestev. Skupen obseg teh veleposestev je znašal okroglo 300.000 hektarjev, od teh je bilo 189.000 ha gozda. Nova postava odreja zadnjemu posestniku fidejkomisaričnega posestva lastninsko pravico, v kolikor gre za poslopja in obdelano zemljo. Za gozdove je izdan poseben zaščitni zakon, katerega bodo izvajale posebne odredbe. S 1. januarjem 1939 so fidejkomisi v Avstriji odpravljeni. Bodoča oblika vezanega posestva bo edino dedna kmetija, katere obseg pa sme samo z izrecnim dovoljenjem kmetijskega ministrstva presegati 125 hektarjev.

Tudi v juliju in avgustu najde vesten sadjar mnogo dela v vrtu. Jablane in hruške škropi proti škodljivcem in plesni. Važno je izredčevanje sadnih plodov. Znano je, da se hitro in dobro razvije samo gotovo število plodov na eni veji. Izredčevanje je važno pri žlahtnem sadju, vršimo ga dvaali trikrat v presledkih po 14 dni. Tako nam drevo rodi po večini sadje prvovrstne kakovosti. Važno je nadalje rahljanje zapleveljenih drevesnih kolobarjev. Tudi je priporočljivo, da spravljamo odpadlo sadje, ker jabolčni črv sicer napada tudi zdrave plodove.

Celovške živinske cene minulega tedna: Zaklani voli 1.53—1.63, živi 0.79—0.82, telice in junice, zaklane 1.40—1.47, žive 0.70—0.74, drobnica, zaklana 0.91—1.10, živa 0.30—0.50, biki, zaklani 1.27 do 1.40, živi 0.60—0.67, teleta, zaklana 1.13—1.35, mesne svinje, zaklane 1.33—1.40, žive 1.00—1.07 RM za kg. — Prašiči 1.30—1.45, breje krabe 0.60 do 0.67, vprežni voli 0.67—0.70 RM za kg žive teže.

Zanimivosti

Konec sveta.

Znanstveniki so napisali že nešteto domnevanj o koncu naše zemlje, kajti nikakor ni izključeno, da naša zemlja prej ali slej ne zadene ob kako drugo zvezdo. Da dve zvezdi trčita druga ob drugo, niti ni tako redko. Zvezdoslovci so večkrat opazili take primere: naenkrat zažari na nebu nova zvezda. To je samo mogoče, ako dve zvezdi trčiti. Radi silnega udarca nastane taka vročina, da nova zvezda, ki nastane iz obeh starih, prične žareti v svetli luči. Francoski znanstveni pisatelj Moreux nam slika v eni svojih knjig konec sveta takole: „Neko noč zapazi zvezdoslovec na svetlem zvezdnatem nebu temno točko, ki je poprej še nikoli ni bilo na tistem mestu. Opazovati to točko more šele, ko znaša njen premer toliko kakor glava bucike. Tedaj bi zvezdoslovec z matematično natančnostjo vedel, da bo konec sveta točno v tristoštiriinštiridesetih dneh. A nihče izmed ljudi o tem še ne bi bil obveščen. Tri mesece po prvem opazovanju zvezde v teleskopu pa že ne bi bilo več mogoče skrivati stvar ljudstvu. Črna zvezda bi bila že vidna s prostim očesom. Dosegla bi svetovni prostor, po katerem se kreta planet Neptun. Od tega trenutka naprej bi se zemlja ne vrtela več pravilno. Dolgost dni in noči ne bi več ustrezala času, ki bi ga kazale naše ure. Zvezdoslovcev bi bilo tako onemogočeno vsako računanje. Človeštva bi se začela polaščati blaznost. Verniki bi oblegali cerkve in svetišča. Razuzdanci bi na vso moč popivali. Vsi pomisleki bi padli. Ljudje ne bi več spoštovali nobene lastnine. Vse delo bi bilo ustavljeno. In narodi se bodo morili med seboj... Oni, ki si niso o pravem času nakopičili živil, bodo začeli umirati od gladu. Štiri in trideset dni pred trčenjem zemlje v to temno zvezdo, bo ta črna zvezda že dohitela Jupitra. Planeta Urana in Neptuna bo že prej pritegnila nase. Izgledala bo tako velika kakor tretjina lune. Svetlobo bo sprejemala od našega sonca. Zdaj pa zdaj bo bruhala ogenj iz razpok, ki so nastale na njeni skorji. Tedaj bo naše sonce izgubilo ravnotežje, iz njega se bodo pričeli dvigati dolgi ognjeni jeziki-protuberance, ki bodo lizali planet Merkur. Na naši zemlji bo nastajala strašna vročina. Ozračje bo prenasičeno z elektriko. Neprestano bo strahovito treskalo... In zdaj nastane konec: nova zvezda se združi s soncem. Peklenska vročina bo zajela vso zemljo. Toda tega zadnji naši potomci že ne bodo več doživeli, ker bodo zgoreli že nekaj dni prej!“

V industriji električnih žarnic najvažnejša kovina je takozvani wolfram. Plemenito kovino pridobivajo v džunglah Burme in južne Kalifornije. Nahaja se v peščenih legah največ pod vodo. Okolica krajev, kjer iščejo dragoceno kovino, je posuta z grobovi. Močvirja, divje živali, zavratne bolezni, strupena voda ali karsižebodi uničijo letno na tisoče iskalcev, ki se nahajajo sredi ogromnega bogastva v najhujših nevarnostih. Toda kaj pomeni industriji to, da mora sto in tisoče ljudi na zemlji izgubiti življenje v lovu za wolframom? Ljudje hočejo imeti električno razsvetljavo in zanjo je neobhodno potreben wolfram. In že danes si inženjerji belijo glave, kaj bo, ko te kovine ne bo več najti na zemlji.

Svoj harem je razpustil kambodžki sultan Monivong. K razpustu so ga prisilile denarne težkoče. Sto žena namreč prehudo obremenjuje sultanovo blagajno. Haremske žene so sedaj sklenile, da priredijo turnejo po svetu, na kateri bodo nastopale kot odpuščene žene Monivonga ter plesale pred radovednimi gledalci. Ne dvomijo, da bodo njihovi plesi polnili blagajno in jim omogočali še nadaljno razkošno življenje.

Mark Twain:

KRALJEVIČ IN SIROMAK

23.

Sprva so vsi občudovali izredno veliko podobnost med obema dečkoma in niso vedeli, kaj naj bi počeli. Tedaj je pomagal Tom zakonitemu kralju, da je prišel do svojih pravic. Samo njemu je bilo znano, kje se je nahajal ob priliki igranja onega usodnega večera, ko sta izmenjala obleke, skriti kraljevski pečat. Lordi pristanejo: Če Edward lahko pove, kje je skril pečat, tedaj ga vsi priznajo za svojega kralja.

Za S 5 na mesec dobavlja 54
posnemalnike
Jos. PELZ, Wien XV., Mariahilferstr. 164
Ceniki zastonj Zastopniki se iščejo

Za uredniški del lista odgovarja Dkfm. Vinko Zwitter. Za oglase: Rado Wutej. Založnik: Politično in gospodarsko društvo za Slovence na Koroškem. — Tiskarna: A. Machat i. dr., Wien, V., Margareten platz 7.